

עבודתינו להתחזק בעולם הזה באמונה מאתו לא תצא הרעות גם אם לא רואים את הטובה בעין הגשמי!!!

דעת תורה (פ' שלח) שמרחיב כדרכו, ומבאר ענין התמימות, וז"ל שם: "בדורות אלו החשוכים, שלכאורה נראה שאין אור, ויש צרות רבות ורעות, על כן מוכרחים לעבור את החושך ע"י אמונה "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות", בבוקר הרי מאיר היום, ולאור היום רואים חסד, ובלילות כי רב החושך מוכרחים להחזיק מעמד באמונה."

"ומורגלים תמיד ללמוד, מה שנאמר 'ואמונתך בלילות' דיינו משום דבחושך כאשר אין רואים מעשה ה' ונפלאותיו לבני אדם הרי מתמלא אז האדם בהרבה קושיות וספקות על מציאות ה' והשגחתו, כי על כן באין עצה באין תשובות נכוחות על השאלות המייגעות את האדם, ואז מה יעשה האדם ויירגע, הנה הוא נוקט נפשו באמונה, רצה לומר, כאילו דאין הכי נמי הקושיות חזקות די מאוד, ביאורים אין לי, אלא שאעפ"כ אני מאמין, אני את ה' לא אעזוב, היינו כי אז האמונה באה אחרי הקושיות לאחר שהיצר מרבה על האדם בחקירות ושאלות שונות, ואז הנה באה תשובת האדם, כי אני בה' מאמין ומן הדרך לא אסור כי מאמין אנכי."

"אבל האמת לא כן הוא, לאיש המאמין אין האמונה תשובה על ספקות אמונה, היינו כי הוא איש אמונה בעצם, ומתחילת כל אין אצלו שום קושיא ושאלה, לאיש המאמין כל הבריאה של החושך הנה לפניו בריאה שלמה של אמונה בריאה, ומהלך כל קושיא לא מעניינת אותו כלום מעיקרא, ואולי הוא מאמר דוד ע"ה (תהלים קי"ט ז) 'דרך אמונה בחרתי משפטיך שויתי', בראשית בחרתי לא הכנסתי עצמי כלל בחקירות ושאלות, אלא דרכי היתה תמיד דרך אמונה, כי משפטיך שויתי, "משפטיך" בין לטוב ובין למוטב, "שויתי" הכל היה שוה אצלי, כי איש מאמין אני ודבר לא מפריעני."

"חושך ואפילת הלילה הלא הוא מציאות אחת גדולה של ערבוביא ובלהות, חושך הלילה לא רק שמכסה את העין עד שלא יראה מה שלפניו כלל, אלא שגם יטעה אותו עד שיראה לו עמוד כאלו הוא אדם, ואדם כאלו הוא עמוד באפלת הלילה, הנה לאיש המסולף והמפותל מתרבים לו קושיות ושאלות לאין מספר על כל הנעשה ועל כל המתרחש, הוא נמצא במבוכה גדולה, משודד הוא למצוא תשובות ותירוצים, ולא ישיגם כי החושך מכסהו ואין רואה כלום, אף מה שנגד עיניו."

"אולם איש החלק והישר הולך, הלוא כל הקושיות והשאלות אין מטריחים אותו כלל וכלל, האישי החלק אף לא נפגע כלל בקושיות ושאלות, יודע הוא כי בעת היום היה אור ובעת האור הלא ראה הכל באמת ויציב, אם כן הלא יודע ומבין כבר כי החושך כל מציאותו כן הוא, כל כולו הנהו מציאות גדולה של ערבוביא, מציאות כזו ללא כל מהלך וסדר, ואיך תקשה ובמה ישל הוא אשר ביארנו "ואמונתך בלילות" כי אין אמונה כתשובה על קושיות, אלא שבמקום אמונה אין כל קושיות."

ומסיק בדברים כדרבונות: "והנה כמו שהיה אז ביציאת מצרים כן יהיה לעתיד לבוא בזמן ביאת המשיח, שרק אלו שחיו באמונה בבוא העולמים יהיו נגאלים בגאולה האחרונה, וכמו שכתב הגר"א עה"פ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מכ"ה ז, טו), דכמו שאז בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים, כמו"כ בגאולה האחרונה הקב"ה אינו מביט על

« האם מי ש'חורש' שדהו יחשב בעינינו כמקלקל ומשחית...?? »

כתיב בפרשתינו וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע יהוה את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו (במדבר טו, ה).

יש כמה דיוקים בפסוק, לכאורה תיבת 'לאמר' מיותר, שהרי אינו ציווי לאמר לאחרים. ועוד, תיבות 'ואל כל' מיותר, דהול"ל 'אל קרח ועדתו'. עוד צריכין להבין, למה כתיב 'בוקר', הוה ליה למימר 'מחר'. ועי' בכלי יקר.

מצינו בספר העמק דבר שכתב, ד'בוקר' אין פירושו מחר דוקא, אלא משמעו זמן אשר הדבר יהיה ברור לכל כמו ה'בוקר'.

ועפ"ז כתב בספר שלחן גבוה בשם הגר"א אלי' דושניצר זצ"ל בשם החפץ חיים זצ"ל, שיש בזה לרמז על בירור הדין שיעשה לעתיד לבא. שכאשר יבא 'בוקר' לצדיקים, אז 'יודע' ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו, כלומר, כי עתה ההנהגה היא בהסתר פנים, ולעיני הבריות נראה שמקרה אחד הוא לצדיק ולרשע, אך עוד יבא יום שתבורר ההנהגה העליונה, והכל יראו שכל מה שהיה בעבר היה באמת ובצדק במשפט ובמישרים.

וכמו שאמר הנביא ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עבד אלקים לאשר לא עבדו (מלאכי ג, יח), וחז"ל דרשו על זה הפסוק (תהיגה ט): 'שאינו דומה השונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחד', הוי אומר, שהבירור יהיה כל כך בהיר וחד, עד שיהיו ניכרים דרגות האדם ברוחניות בדקדוק גדול, אשר גם אם לפי ראות עינינו ההבדל הוא דק מאד כחוט השערה, אולם באמת היא עבה כעבותות העגלה.

והוסיף הגר"א דושניצר זצ"ל, שיש שביאורו עפ"ז את מליצת הפסוק 'ונגש חורש בקצר' (עמוס ט, ג), שכמו האיש שאינו יודע בטוב הזריעה ותועלתה, אם יראה אדם חורש שדהו וזורע יחשוב אותו למשחית אדמתו, אולם כאשר יראה כי 'הזורעים בדמעה ברנה יקצורו', ושמגרעין אחד צמחו גרעינים רבים, אזי יבין כי החרישה והזריעה נחוצים הם, ולא יתכן לצפות ליבול בלעדיהם.

הוא הדין לענינו, ונפלאים עיני ההנהגה העליונה בעיני האדם, משום שטחו עיניו מראות, ראייתו אינה מקיפה את כל הדורות, ואינו יודע את כל השתלשלות הענינים, לכן נראים הנהגת ה' בעיני כסתומים ותמוהים, וכמו החרישה והזריעה בעיניו של אותו האדם. אך לעתיד לבא כאשר יתקיים פי מלאה הארץ דעה את ה' (ישעיהו יא, ט), יתברר שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וכל מה שהיה נראה צר ורע ח"ו, יתברר כהטוב והישר. ואז יהיה זה כאילו נפגש החורש עם הקוצר, ומיד בראותו את היבול הנקצר יבין כל השתלשלות הצמיחה ותנאיה, ויוכח שללא חרישה וזריעה באופן המדוקדק והמחושב, לא היה צומח היבול.

« רק אלו שחיו באמונה בעולם הזה יזכו לחוות את האמונה בעולם הבא »

ונראה להרחיב בביאור הענין. ונעתיק את דברי ר' ירוחם ממיר בספרו

הכמות אלא על האיכות, האיכות היא "האמונה בלב", לכן מה עלינו לעשות בחשך, זה להגביר האמונה "ואמונתך בלילות" ואז "כימי צאתך וגו' אראנו נפלאות", עכ"ל.

« לעתיד לבא יהיו 'רעות' כדי לברך עליהם 'הטוב והמטיב'! »

ראינו שמקשים, על מה שאנו אומרים בסדר תפלה את הנוסח של ה' מִלְךָ ה' מִלְךָ ה' ימלוך לעולם ועד, ולכאן הו"ל למימר לפי הסדר, קודם כל ה' מִלְךָ שהוא לשון עבר ואח"כ ה' מִלְךָ שהוא לשון הווה.

כי שנבין את הדבר לאשורו נקדים במה שכתוב בשו"ת קול אריה (פתיחה מאמר פתח טוב אות ז) לפרש באופן נפלא את מה שכתוב בתורה אל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרִימָה וגו' וְיֹסֵף יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינָיֶךָ (בראשית מו, ג-ד), וכך הוא כותב: "...שאמר הקב"ה ליעקב, שאף אם נראה מתחילה שהירידה למצרים היא גזירה קשה, לבסוף יתברר ויתגלה שהיתה לטובה, וכעין מעשה מכירת יוסף, דהיה נראה מתחילה שמידת הדין פגעה ביעקב, כשנזרק בנו לבור ונמכר לישמעאלים, אך הוברר לבסוף שלמחיה שלחוהו אלקים."

"וזה שאמר הכתוב וְיֹסֵף יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינָיֶךָ (בראשית מו, ד), כהא דמעביר ידו על עיניו בשעת קריאת שמע, לרמוז, שאנו בטוחים באמונתנו שבמידת הדין יש רחמים גדולים, אלא שאנו לא זכינו עדיין לראותו, וזה מה שאמר בזוהר הק' על האי פסיקא 'דא היא רזא דקריאת שמע', דפרשת יוסף וירידתו למצרים היא סוד של קריאת שמע", עכ"ל.

והוא בדרך שכתב החתם סופר לפרש את הפסוק וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יִרְאוּ (שמות לו, כג), דאין בכוחנו לראות את פנימיות חסדי ה' הטמונים במדת הדין - בראיית 'פנים', דהיינו 'לפני' המקרה, אבל 'אחורי' ר"ל 'לאחר' זמן, מתברר לנו ולדורות הבאים את מדת טובו, וזהו וראית את אחורי.

והנה בגמרא (פסחים דף ג) א"י בזה"ל: "אמר רבי אחא ב"ר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא, העוה"ז על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב."

והנה בפשטות דברי הגמ' הוא שלעולם הבא יברכו הברכה של הטוב והמטיב בין על הטוב ובין על הרע. אך קשה, שהרע לעתיד לבא לא יהיה שום רעות בעולם, וממילא לא יהיה לנו הזדמנות לברך על הרע, ואם כן איך שייך לאמור שלעולם הבא כולו הטוב והמטיב.

אמנם הצ"ח (שם) כ' בביאור דברי הגמ' וז"ל: "שמעליון לא תצא הרעות, ואין דבר רע בא מהקב"ה והכל הוא לטובה, אפילו הפורעניות שבאה על האדם אינו רעה, אבל לזכך אותו ולהכניע יצר הרע ולטהר הנשמה שיזכה לעולם שכולו טוב, אלא שהאדם בעולם הזה אינו מבין הדבר לאשורו ונדמה בעיניו כאילו הוא רעה וכו', וזהו כוונת המאמר כאן, בעולם הזה אומר על בשורות רעות דיין האמת, שסובר שזהו מצד מדת הדין, ולעולם הבא כולו הטוב והמטיב, פירושו, שיראה למפרע שכולו היה מדת טובה והיה לו לברך על הכל הטוב והמטיב", עכ"ד.

למדנו חז"ל בזה, יסוד גדול וחשוב באמונה התמידות במציאות יתברך ובנסיונות היום יומיים הפוקדים אותנו, שכאשר נביט על העבר על דברים שקרו ונאמר איזה סייעתא דשמיא היה לנו ביום או בענין ההוא וכיוצא בזה, אין הדבר נחשב כנסיון גדול שהרי רגילים אנו לשמוע הרבה בני אדם מודים על העבר ומביטים על דברים באופן המבטא באמונה ובטחון בה', והיינו כדברי החתם סופר הנ"ל, שלאחר המעשה מתברר לנו

ולדורות הבאים את מדת הטוב, ואז אין לנו כ"כ נסיון וקושי להאמין באמונה שלימה שאכן ה' פעל כל זאת למענו ולטובתו.

ברם, בשעת 'ההוה', כאשר האדם נמצא בתוך ובשעת הנסיון, הדבר קשה שבעתיים לחוש את יד ה' הטמון שם, ולהתנהג כמו מי שמבין ומכיר שהכל נעשה בהשגחה פרטית, והכל אינו בא רק לנסות אותו ולבחון אותו היאך יתנהג והאיך ירגיש, אם יתן לנגיעות ולמידות שעדיין לא תיקן לעצבן אותו, או שיעצור ויתבונן לומר הקב"ה מנסה ומעמיד אותי במבחן, ולזה צריך סייעתא דשמיא ותפילה מיוחדת.

ועפ"ז אפשר להבין שפיר את נוסח התפלה, שאנו אומרים ומתחילים קודם מ'ה' מִלְךָ בלשון הווה, כי אנו מודים להקב"ה שאפי' בשעת החושך והנסיון שלא רואים בעלול את טובותינו, עכ"ז אנו מאמינים ומודים שה' מלך, ורק אחרי שאנחנו מודים דיש השגחה פרטית בלשון הווה, אז מודים על לשון עבר ולעתיד, היינו דעיקר הנסיון של בן אדם הוא בהווה, לחיות עם השי"ת ולראות שהכל נעשה מאת השי"ת, וזהו עבודה קשה מאד, משא"כ על העבר יותר קל לראות שהיה השגחה פרטית.

« כמה שמאמינים כשלא רואים כך נזכה לראות בפועל! »

והנה אמרו חז"ל **במדרש** (ויק"ר טז) על הכתוב זָבַח תֹּזֶה וְכַבְּדֶנּוּ (תהלים נ, כג), "ר' הונא בשם ר' אחא יכבדנו אין כתיב כאן אלא 'יכבדנני' כבוד אחר כבוד".

הכתב סופר מסביר את דברי המדרש הללו (הובא בס' ילקוט לקח טוב, ויקרא ע' ג) באופן נפלא, בהקדם מאמר חז"ל ארבע צריכינן להודות וכו', בדרך כלל רגילים המודים להודות רק על הנס שנעשה עמם ועל החלצותם מן הצרה, אולם אליבא דאמת צריכינן הם להודות לא רק על ההצלה, אלא גם על היותם בצרה, כי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ואם כן בודאי היתה גם הצרה עצמה טובה עבורם, או משום שבאה כדי לעוררם שישובו מדרכם הרעה או על מנת שתבוא להם טובה על ידה, ואמרו חז"ל כשם שמברך על הטוב כך מברך על הרעה.

מעתה - ממשיך בעל הכתב סופר - כיון שיש להודות על הצרה, צריך המקריב קרבן תודה להביא את התודה לא רק על ההצלה אלא גם על הצרה שקדמה לה, ועל זה נאמר זובח תודה יכבדנני בנו"ן כפולה, להורות שיכבד את ה' בכפלים, כבוד אחר כבוד על הרע ועל הטוב, כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

על פי זה מתבאר היטב גם חלקו השני של הפסוק, וְשֶׁם דֶּרֶךְ אֲרָאנוּ בְּיַשַׁע אֱלֹהִים (תהלים נ, כג), כי גם המאמין בלב שלם בשעה שהצרה באה שזו לטובתו, ומודה לה' ומברכו על הרעה, אולם בשלב זה עדיין אינו יודע בדרך כלל מה הטובה שתצמח לו מזה, אך מכיון שהוא מתנהג בדרך נעלה זו ומודה לה' על כל מידה ומידה שהוא מודד לו, מגלה ה' את עיניו עד שבעיניו יראה ובלבבו יבין איך צמחה טובה אמיתית מן הרעה המדומה.

נמצא אם כן שבזה שהוא מכבד את ה' על הדבר שלפי ראות עיניו היה רעה, הוא סולל לעצמו דרך שיראהו ה' בישועתו, שהרי הרעה עצמה היא טובה, וזהו מה שאמר הכתוב שבזה 'שיכבדנני' בכפלים, על הטובה ועל הרעה אזי היא 'שם' לעצמו 'דרך' המוליכה אותו לזה שאראני בישע אלקים, היינו שיראה איך שהאלקים - שהוא ביטוי למדת הדין, זה בעצמו הוא 'ישע'.

ולפי כל הנ"ל מיושב כל הדיוקים בפסוק, כי מה שכתבה התורה תיבת 'לאמר' הכוונה בזה שילמדו לדורות, שאפי' עכשיו לא מבינים, אבל בבוקר היינו לעתיד לבא הכל יהיה ברור ונראה דהיה לטובה.

"... שכאשר נביט על העבר על דברים שקרו ונאמר איזה סייעתא דשמיא היה לנו ביום או בענין ההוא וכיוצא בזה, אין הדבר נחשב כנסיון גדול שהרי רגילים אנו לשמוע הרבה בני אדם מודים על העבר ומביטים על דברים באופן המבטא באמונה ובטחון בה'..."